

SZEMLE

Kassovitz László

A KARÁCSONYI VENDÉG

Abban az évben korán érkezett a tél. Kemény volt és rideg. Hullott a hó éjjel-nappal, s ritka, rövid szünetek után havazott tovább. Az apró gyerekek vígan húzták, ráncigálták egymást törekeny faszánkókon, a nagyobbak addig koptatták a megfagyott havat, míg jó sikos lett, hogy nekiszaladva több métert lehessen csúszni rajta. Az idősebb fiúk két táborra oszlottak, közöttük süvítettek a hógolyók, s ha csitri lány igyekezett keresztül az utcán, az ő hátán, fején pufogtak. Iszkolt szegényke, s hogy néhányszor még megdobbassák, mindig utánaszaladtak páran.

– De nagyon sürgős volt az idén – morgolódik az öreg borbély.

Oly régóta nyírt, borotvált itt a Józsefváros szűk utcácskájában, hogy senki nem emlékezett rá, mikor került ide. Mint ahogy az sem érdekelt senkit, mikor épültek az ódon házak. Az utcához tartozott, ahogy a környékbeli fiúk is hozzá, akiknek egyfajta szórakozása volt őt bosszantani. Megkocogtatták az ablakát délután, ha azt látták, hogy nincs vendége, és elbóbiskolt a székben. Be-beöntöttek egy vödör vizet nyáron, hogy ne szenvedjen a hőségtől. Célba dobtak a bejárat fölött függő réztányérra és fogadtak, ki tudja messzebből etlalálni.

– Átkozott kölykök! Az anyátok... erre-arra! – ugrik ki ilyenkor a dühtől fuldokolva, s a fiúk nyerítve röhögnek.

Egy sem ijed meg, egy se fél tőle, mégis mind eljártssza, hogy hű, de megrettent.

Némi szitkozódás után a borbély visszakullog, sípolva, kapkodva veszi a levegőt.

– Mit mérgeledik? Nem látja, hogy ugratják magát? – dörmögi egy vendég.

– Ugrasszák az anyjukat!

– Tessék! Milyen gorombán beszél.

– Tán csókolgatnom kellene őket?

– Szeretetből csintalankodnak.

– Szeretetből! Hallja! Magának is sok esze van! – legyint lemondóan.

Egy napon a srácok kapják magukat, görgetik a havat az utcában meg a téren fel-alá, s a hatalmas golyót a borbély ajtaja elé gurítják. Tetejébe emelnek egy kisebbet, vastag répát szúrnak a felső golyóba, egy-egy krumplit jobbról-balról, s már is kész a hóember. Kerítenek egy horpadt bilit, ez a csinos kalap. Viháncolnak. Csuda jó! Hóember áll az ajtóban.

A borbélynak egész délután nem volt vendége, s most alszik, feje félrebillenve, nyitott szájjal horkol. A legszilajabb keményen megzörgeti az ajtót és nagyot rikkant.

– Borotválást kérek!

Felriad a borbély. Ugrik az ajtóhoz, s amint felrántja, rántja a kilincshez kötéllel erősített hóembert is. Bezúdul a hőtömeg, szinte hanyatt löki a szerencsétlent.

A borbély nem szól, nem káromkodik. Sorsának megadva magát némán, fáradtan lapátolja kifelé a havat, s lyukas cipőjével tocsog a fűtött műhelyben olvadó hó levében.

Ez volt az igazi hecc!

A fiúk kiabálnak. Harsány röhögésük visszhangzik a házak falán. Előkerül egy szájharmonika, s felhangzik a gyűlölt nóta: „Megismerni a kanászt cifra járásáról...” Ez is a borbélynak szól. Bal lába jó arasszal rövidebb, ő maga nyúlánk, szikár, hajlott tartású. Hosszú kezei szinte a térdéig lógnak, s oly vastag szemüveget hord, amilyen az orra vastagsága.

– Hány dioptriás a szemüvege? – kérdezgeti gyakran az egyik kiscibész a műhely előtt hangosan, hogy a borbély is hallja odabent.

– Pontosan mint a szódásüveg alja! – jön a válasz, semmivel sem halkabban.

– Azért ilyen hajlott a háta – magyarázza egy másik kis okos –, mert vőlegénykorában elhagyott egy ötpengőst, s azóta keresi. A szeme is ebben ment tönkre, s a karja is azért nyúlt meg, hogy könnyen felkap hassa.

A következő reggelen összegyűlnek a kölkök, hogy új hóembert állítsanak az ajtó elé. Szaporán hordják, gyúrnak a havat.

– Nem mondhatja, hogy senki sem vár rá! – és röhögnek hosszan.

Egyik óra múlik a másik után, de az öregnek még híre sem érkezik.

– Ilyen csúnyán megvárakoztatni a kedves vendéget!

A hóember még másnap reggel is együtt lesi a fiúkkal a borbélyt. Mindhiába.

– Mi lelte a mi jó öreg mesterünket?

– Menjünk! Látogassuk meg!

Ismerik a házat. Sokszor elkísérték már a kapuig, hogy végigkiabálhassák az úton a kanásznótát.

– Csókolom, melyik a borbély lakása? – kérdezik a kapualjban söpörgető házmesternét.

– Arra, a hátsó udvarban – bök az ujjával, s gyanakodva méregeti a gyereksereget. – Mit akartok tőle?

– Az édesanyánk küldött, hogy nyírjon meg.

A régi józsefvárosi bérházban a málladozó, omló vakolat alól kicsapott a falon a salétrom. Egyetlen árva villanyégő pislákol csak a folyosón, és a súlyos, öreg csöndet a fiúk sutyorgása zavarja meg. Egy kövér macska menekül előlük ijedten a törött üvegen át a penészszagú, dohos pincébe. Csupán egy lakás van a hátsó udvarban, a borbélyé, a raktár és a mosókonyha mellett.

Az ajtóhoz, ablakhoz lopakodnak, belesnének, de a repedt üvegek vastagon befagytak. Álmos fény imbolyog egy helyben. Tán gyertya, tán dróton himbálódzó körte. A hosszú, hideg csöndet csak ritkán töri meg egy elnyúló, száraz köhögés vagy erőlködő krakogás.

– Halljátok?

– Ennek megártott a lavina.

– Hómérgezést kapott.

– Kérjünk bocsánatot!

– Jó! – és óvatosan megzörgetik az ablaküveget.

– Mit akarsz? – ordít egy rekedt hang, és iszonyatos csörömpöléssel leesik valami.

Míntha csak az életüket mentenék, menekülnek kifelé.

Másnap délután csak néhány kölyök surran a békés csöndben. Olykor lopva körbenéznek, látja-e őket valaki. Lépteik hangját elnyeli a frissen hullott hó. Lihegésüket is visszafogják, hogy zajt ne üssenek, amikor a komor ház hátsó udvarában a hosszú kocogtatástól a sötét szoba ablakán megrezdül a jégvirág.

– Ki az?

A válasz ismét egy kocogtatás.

– Ki van itt? Mit akarsz?

Feleletet nem ad senki, csak a kocogtatás ismétlődik, erősödik.

– Még ma este sem lehet nyugtom?

Nem marad abba a zörgetés, mígnem hosszú, fojtó köhögés után lassú csoszogás nem hallatszik, s a retesz nem zördül. Nyikordul az ajtó, s kilépne a borbély, de hirtelen megáll a küszöbön. Egy hóember vi-gyorog rá. Izzó vörös répa az orra, kalapja rozsdás lavór, szája szegleté-ben pipa, szeme nem látszik, mert két szódásüveg-alj takarja.

– Atkozott csibészek! Itt sem hagytok békén? Ma sem? – kiált fe-nyegetően, de a sötét folyosó felől félbeszakítja egy szájharmonika.

„Csendes éj, szentséges éj...”

Elcsuklik a borbély hangja, a szitok érthetetlen motyogássá válik.

Óriási kosár a hóember lábánál megrakva étellel, itallal, mellette szatyorban szén, rajta gyújtós.

Csak áll a borbély, áll megkövülten, farkasszemet nézne is tán a hó-emberrel, de elhomályosodik a szeme. Gördülnek a könnyecseppek, a forró sós lé áthévíti ráncos arcát, s öreg szívében valami régi, elfeledett melegség árad szét.

– Gyertek közelebb! Hadd lássalak! – s hogy a szájharmonikán kí-vül más nem válaszol, bizonytalanul hozzáteszi. – Nem haragszom..., nem bántok senkit!

Elhal a muzsika.

A borbély egy keveset tétovázik, aztán fogja, beviszi a kosarat, a tüze-lőt. Pattog a repedt vén kályha, izzik a csöve, kipirul a borbély arca is.

– Mégiscsak jók az emberek – mormolja magának, s megbékélten bújjik vissza az ágyba.

Régi karácsonyok elevenednek meg: ahogy készültek az adventi ko-szorúk, gyújtottak meg hetenként egy újabb gyertyát, faragták a széke-ket Luca napjától, jöttek a betlehemesek, később ő is járt a barátaival, és számolta, hányat kell még aludnia, míg megjön a Jézuska, s vajon el-jön-e vagy elkerüli a házat, annyiszor fenyegették: a rossz gyerekek nem kapnak semmit. Szenteste torkában dobogott a szíve, ha megszó-lalt a kis csengettyű, s ő az örömtől remegve alig mert belépni a szobá-ba, ahol a karácsonyfa állott. Az ünnepi vacsora után sokáig játszhatott, majd éjfél közeledtén meleg ruhát öltöttek, s édesapja és nagyanja ke-zét fogva mentek a templomba.

Távolban megkondul egy harang, majd egy másik... még egy... és mindegyik.

– Most jön a Jézuska! – suttogja.

Álmából szárnyak suhogása riasztja fel. Angyalok érkeztek.

– Gyere velünk! – csalogatják szárnyaikkal, s a borbély fénylő, csil-logó szemekkel bámul és mosolyog.

– Gyere velünk! – hívják újra.

– Milyen ismerős az arcotok! Láttalak már valahol téged? És téged? Téged biztosan!

– Gyere velünk! – csilingelik az angyalok.

A borbély kinyújtja kezeit, és elröppen velük, fel a sűrű hóesésbe, a harangzúgásba... fel, fel.

*

A hóember csak várt, várakozott, aztán egy tavaszi reggelre elfogyott a türelme, és lavórkalapját hátrahagyva elszökött.

Duna-part, 2008/4.

(Kassovitz László 1954-ben született Budapesten. Prózát ír.)